

- د سولې پر وړاندې د خنډ او خنډ ناغېرې
- آزار گټليه اوس وهه د چول مزلونه
- تر ځمکې لاندې ستوري: د قلم نومورکي سپاهي
- پايه‌های ليزان
- جرات که د بې حيايي انتها

بختور ملت

موږ ټيکمرغه يو چي د دولت او حکومت مشران له دېاندي د پرديو پر ټاکنو او الوتکو سپاره
په تياره راتنه را رسېږي!
موږ ټيکمرغه يو چي پر سر د جانگيري د باز له کښتاستو مو ولس مشران انتخابېدلی شي!!
دا زموږ امتياز، غوراوی او د الله تعالی فضل و کرم دی!

ټاکنيزه شمېره

ټاکنيزه ننه

کتابتون

ORZALA NATURALS **لاطبيعی**
افغانی، طبیعی، کياهی

Between Street 1 & 2, Valmiki Park Road, Kabul, Afghanistan
Kart-e-4, Next to Allama Higher Education Institute | 0799143113

د کتابتون د کورنۍ
د کورنۍ غورځون، تر څنگ

اسپي د ټاکنيزو کمپاينونو تبليغات په وړ بيه خپروي

Ketabton.com

دانش فرهنگي مرکز- لغمان
 په لغمان کې د مجهز (الفت عامه کتابتون) لرونکی دانش فرهنگي مرکز چې تل یې د هېواد په فرهنگي، ادبي او علمي برخه کې د علم مینه‌والو ته غونډې، سیمینارونه او علمي بحثونه جوړ کړي دي، ستاسې لپاره جوړ شوی او ستاسې په مرسته به چلېږي...

پېر او پلور

د عیدالله کرمان له خوااله رسنیو څخه

دا هغه شیع لکراړ دی چې زه یا بل څوک پخپله لیکنه کي له گرانې او قیمتې سر وټکوه!
 د نړیوالې جگړې د مهال خبره ده چې د چرچیل لور ویل چې دوی نشته خلک دي کولای وځوږي. د هر واکمن او شهزادګي همدا حال دی...
 جنرال مشرف له چې کوم خبریال د دالو د گرانې خبره را پورته کړه چې کیلو دوو سوو کلدارو له رسېدلي، ده په بي نوپيږي ورته ویل ول، چرکان دي وځوږي!
 وایي، د یوه له لوري دمه خښه، بل یې سر له پراتي لولسي... دلته د هر څه گرانې او کاڅني ده، یوازې د

ځاوري، وني او سرولو ارزاني او لیڼام لگیدلي، ځکه چې دا خاوره په وینو له المړل کېدو څخه شوې ده او موږ گویا له همدغي څخې جوړ یو!
 که خاوره نه وای ارزانه، پېرلګي به زموږ د هېواد یوه برخه د ډیورنډ په چاره نه وای بېله کړي او د دویم نسر مفکر په حکومت کې به یې پرې لقون نار له وای لگولې.
 دلته هر څه د پلور دي! کله په روپل، کله په ریال، درهم، کلداره، دالر او ډبري په کوله پېسو...
 فکر، ضمیر، ایمان هر څه د پلور دي، ځینې پر خلکو خپلې ډګرې پلوري، ناسې به ځینې نوماندان لیدلي وي چې پر خلکو په هېواد کې خپله مېشتېدنه پلوري، ځینې

پرې خپل مهاجرت، پتیمې، غریبي او ان چې د موږ کولولون پلوري...
 ځینې پرې خپله انگلیسي پلوري، ځینې پرې خپل جهاد، ځینې پرې خپله واکمني او حکومت پلوري او د پسر او پلور دغه لري، د سرولو په مقابل کې، د وینو په بدل کې د ویجاړیو په عوض کې غځیدلي...
 دلته د هر څه اجتنکار او انحصار حاکم دی. له جهاد، مهاجرت، لږ دیوګرامې، کمپونیزم، هر څه خپل قیمت لري، هر وار په نوي بڼه او کرښې دغه قیمت د مارکیټ رائج الوقت سکه گرځیدلی شي.
 دلته شریعت هم خپله بیه لري، دغه بیه موږ څو واره په بېلابېلو بڼو او بڼو پرې کړې. د هرې یېې سود

زموږ سلا کړه، بلکې بولنه ماته کړې ده.
 موږ د کمپونیزم درله بیه له سود سره پرې کړه، هره بیه موږ په خپلو وینو او سرولو ورکړه، ځکه موږ اوس یې سره گرځو، د سر سړي له لږو، لکوله سروله مو په دغه سوداګرۍ کې نابلل د سر او دستار سړي مو ونشوای موندلې.
 لري او کولمې ډګرې، گرځوو، له سره زیات د ګڼو خیال ساتو، د ګڼو په ډکولو پتې لگنا یو، ځکه خو مو مفکر هم دویم لمر را وځي، خو موږ یې د جملې تفکر د همنسې لوري یېې په پرې کولو او یو چې نور یې له ملت کابلانک کښال او له افغان او سقوط سره مخامخ کړی...

<p>Internet Services Through Fiber Optic</p>	<p>Wireless Communication Solutions</p>	<p>Wired and Wireless Backbone Solutions</p>
<p>Data Center Engineering and Design</p>	<p>IT Infrastructure Solutions</p>	<p>Security Solutions</p>
<p>Storage Solutions</p>	<p>High-Availability Solutions</p>	<p>Software Solutions and Software Systems</p>
<p>Web-based Information Solutions</p>		

House No. 151, Mayana Street on Sharper Man Road, Kabul | Afghanistan
 +93 (0) 20 22 13 26 - 4 | info@io-global.com | www.io-global.com | #io-global

رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا

دور سوم شماره نهم، ۱۰ سنبله، ۱۳۹۸

اوربند

نيولیک

د مفکر پاچا ملگریو ته دیني مشوره/ ۸
 رهبری هستریک/ ۹
 تور او سپین/ ۱۰
 خواله رسنی/ ۱۱
 د شخصیت تپه/ ۱۱
 په کومو سترگو/ ۱۲
 جرأت که د بی حیایی انتها/ ۱۲
 د سلاکار ناپوهی او ناخبري، که د اشرف غني د پالیسی عکاسی؟!/ ۱۲

آزار گتلیه اوس وهه د چول مزلونه/ ۲
 بختور ملت/ ۳
 تر ځمکې لاندې ستوري: د قلم نومورکی سپاهی/ ۴
 پایه های لرزان/ ۵
 دولتي مناصب، نامسلکي افراد او گومارنې او د خلکو شکایت/ ۶
 د قلم گيله/ ۷
 پراډاکس/ ۷
 شاندار جشن/ ۸

اوربند

د تلپاتې سولې لومړی گام اوربند؛ د ملي جرگې یواځېنی شرط دی اوربند؛ د روغې جوړې پیلامه ده اوربند؛ د جگړې مخنیوی دی اوربند؛ ملي غوښتنه ده اوربند؛ د هر افغان غږ دی اوربند؛ د هرې مور هیله ده اوربند؛ ملي اړتیا ده اوربند؛ ټیکاو دی اوربند؛ د سوکالی لوری دی اوربند؛ د بسیاینې لار ده اوربند؛ د پرمختگ اساس دی اوربند؛ ژوند دی اوربند؛ له مرگ سره مبارزه ده اوربند؛ د بربادې مخنیوی دی اوربند ټینگ کړئ، له اوربند سره کېنئ، پر اوربند راټول شئ.

د سولې پر وړاندې د ځنډ او ځنډ ناغېرې

د سولې په خبرو کې ابهام نشته، د امریکایي پلاوي او طالبانو سیاسي دفتر ترمنځ مذاکرات له پیله پر څلورو ټکیو غځیدلي او د میدیا پر وړاندې دي: ۱- د بهرنیو پوځیانو د وتلو مهالویش. ۲- له القاعده او ترهگرو سره د طالبانو پریکون او ضمانتونه.

۳- اوربند. ۴- بین الافغاني مذاکرات. تر کومه چې امریکایي پلاوي او طالبانو څرگنده کړې، په دوو لومړیو مسایلو توافق ته رسېدلي چې کېدی شي په نژدې ورځو کې وروستی او اعلان کړای شي.

د بهرنیو پوځیانو د لومړي جوړې له وتلو او بین الافغاني مذاکراتو له پیلیدو سره د اوربند له شونتیا هم تر ډېره ځنډونه لیرې شوي دي.

د بین الافغاني مذاکراتو په اړه ابهام د اشرف غني له اړخه دی.

ده تر اوسه هغه پلاوي چې له طالبانو سره بین الافغاني مذاکراتو ته کیني نه دی ټاکلی.

غني لومړی دا واده د ورا په کچه پلاوي له ټاکلو رامنځ ته شوی فرصت او چانس ضایع کړ، له قطر کابل ته راغلی الوتکې په دومره شمېر بللي او نابلي میلمان نه شوای ځایولی.

اوس چې د پینځلسو شاوخوا د پلاوي پر غړو توافق شوی، له میاشتې زیاته موده کېږي، چې د حکومت لخوا د پلاوي د غړو نومونه او برخلیک گونگ او مبهم پاتې دي. د سولې په اړه د غني نارامي او ناغیري دې کچې ته رسېدلې چې د پلاوي اعلان ته خپله ملا ماته گوري.

د دغه ځنډ حقیقت او مانا څه کېدای شي؟ حقیقت دا دی چې سولې ښاغلي غني ته د خپل ټپلي واک د زوال ویره او اندېښنه راولاړه کړې، دغه ویرې او اندېښنې دې د سولې په مخه کې په ځنډ او ځنډ اړ کړې، خو سوله اوس ملي، سیمه ییزه او نړیواله اجماع گرځېدلې. د غني نارامي، ناغیري به یې له ځنډ سره مخامخ کړې خو د سولې مخه نشي نیولی. ژمی به تېر شي، تور مخي به سگرو ته پاتې وي.

اړیکي

+93 (0) 788042821 - 0700639383

برېښلیک

spinsahaar@gmail.com

بیه

۲۰ ډ

امتیاز

افغانستان

چلوونکي

افغانان

خپرنډوی

دانش خپرنډویه ټولنه

شهرت ننگيال

دغه بده تيره ده پخپل لاس ايښې -دغې خبرې ته به وروسته راشو- اوس پر دغې پرمختيا غږېږو چې د افغانستان له شاوخوا دوه دېرش ميليونه وگړيو يې سم نيمايي ډاکتران او مفتيان دي. تاسې په يوه مجلس کې خپل يا د بل، کوم رنځ ياد کړئ، د واره به خپله مخه کې د تشخيص، بلکې نسخو کتارونه ومومئ چې نيا يې ددغې ناروغۍ لپاره هغه دارو او معجون کارولي، نيکه يې د همدغه رنځ لپاره د پلاني دوا له کارونې رڼه شو، د پلار شوگر او د اکا فشار يې د هغو او دغو درملو له امله کنټرول دی. په دې توگه هر يو د هر مرض لپاره شافي او کافي علاجونه او نسخې پخپلو جېبونو کې گرځوي.

زه چې له ولايته د نسخو، کتنو او درملو له پند سره کلي ته ولاړم، کليوال په پوښتنه يو يو، دوه دوه، له درې څلورو تر اتو په پوښتنه را روان وو، له همدې ځايه د خپل هېواد ددغسې ډاکترانو په شمېر زما سر پوره خلاص شو.

دومره تکړه چې په څو ټکيو پوښتنه به يې له ماشين او ټکنالوژۍ پرته زما ناروغي

تشخيص او د درملني نسخې کتار کړې وې. د کليوالو او همزولو اجماع په دې راغله چې د سيمي په مشهور شکسته بند د هډوکيو او ملا علاج پيل کړم، که هر څو مې ورته ويل، نه مې کوم هډوکي مات دي، نه دې ته ورته بله رېږه را پېښه ده، خو په چا دې منله؟! کليوال پخپله اجماع ټينگ وو چې له شکسته بند د هندوستان مشهور روغتون د خدمت غوښتنه کړې، د سردار عبدالولي هډوکي -چې نور وراسته او کوشير کېدلی نشوای- د هندوستان اپولو روغتون ترې معذرت غوښتي و، دده په تړلو به څو ورځو کې مات هډوکي له ويلدينگ هم کلک سره ورغلل.

يوه بل چې زما د ناروغۍ په اړه خپل تشخيص سل په دوه سوه کره باله ويل، حاجي صاحب! ته سگ بادو نيولی يې، چې د سپي پوست واغوندي، رک روغ يې!!

که څه هم دده تشخيص زما زړه ته لار موندلې وه چې ځان کې راته وار له مخه د سپي د خاصيتونو پته لگېدلې وه، خو پوښتنه دا وه چې خراباد ولې؟! ځکه چې له خره سره خپل تړاو له سپي مضبوط راته ښکارېده، بله دا چې د سپي پوست د مانا په نړۍ کې هسې له وړاندې هم ما پر مخ غوړولی و، د بل

پوست لپاره د خپل همڼوع وژل مې پر زړه نشوای اورېدلی. مفتيان بيا دومره چې دوه دېرش ميليونو کې له نيمايي زيات درباندي سملاسي بې چون او چرا تور پورې کولی، د واره درباندي ټاپه وهلی او په صحرايي فتوا يا محاکمه کې دې د سترگو په رپ کې په څلور مذهبه کاپر را اېستلی شي.

ددغه شمېر مفتيانو پرېکړه او فيصله له طالبانو هم چټکه او گړندۍ را وځي او اعلان يې هم د څو شېبو خبره ده، ځکه چې په خواله رسنيو کې په هماغه لحظه ستا د الزام او محکوميت پرېکړه ډنډوره کولی شي.

ددغو مفتيانو ځينې سرکاري هغه دي، دوی باقاعده له سر کاره د خپلو فتواگانو تنخوا يا معاوضه تر لاسه کوي، دوی ډايرېکټ مفتيان لگېدلي، لکه د پاکستاني ډرامو ډايرېکټ حوالدار، يا د ذوالفقار علي بوټو د وخت ډايرېکټ انسپېکټران چې ضياء الحق خاني کې در بدر خاورې پر سر گرځېدل.

زه يو نه، بلکې څو داسې ډايرېکټ ډاکتران PhDs پېژنم چې له باکلوريا، ليسانس او ماسټرۍ پرته يې د پي ايچ ډي سند په غاړه کې ځړولی وي. د مجازي نړۍ دغه ډايرېکټ مفتيان د حنيف اتمر اختراع ده، هغه دغه بده تيره -چې ما په

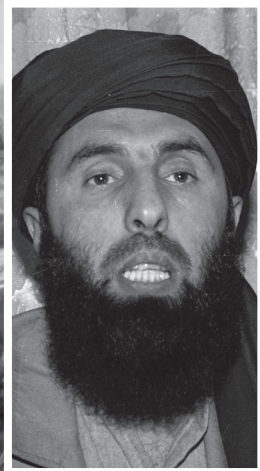
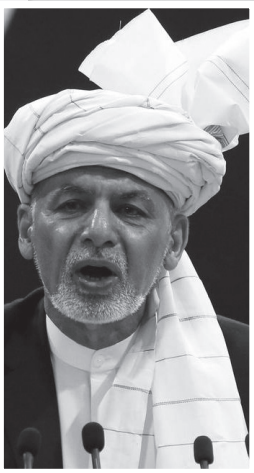
پيل کې ياده کړې- ايښې ده. ده د حکومت، نظام او ولسمشر غني په دفاع کې نه، بلکې د ځان پر ننگه او ملاتړ د جعلی اکاونټو نادوده دود او يو شمېر ژني پر دغه شر او فساد اخته کړل چې اوس يې د غاړې غور گرځېدلی دی.

له تاسې څه پرده زما زړه و چې د اتمر له ټکټ سره مل شم، خو د ولسمشر غني يو سلاکار -چې تاسې ټول يې له ما ښه پېژنئ- راته وويل: «مه کوه! جناب جلالتمآب رئيس صاحب وايي، که ما وکتله او که نه، گوډی يې په خدای که رانه وگټي».

رئيس صاحب وايي: «زما پيشو پر ما ميو، ميو. دده له خولې را وتلی ټکی ما په پيشو واراوه، که نه ده راته ويلي وو، زما کوکری پر ما غپ، غپ».

د سلاکار په وينا، اتمر د رئيس صاحب آزار وهلی. ده په هغه لوبښي کې -چې ترې خوړل يې- د متيازو گستاخي کړې.

خو اسد دانش د آزار مازار په څېر مزخرفات نه مني، دی وايي، اتمر د غني آزار نه دی وهلی، ما په... وهلی او قادر شاه ته پته ده. دا چې دانش په څه شي وهلی او قادر شاه ته د څه پته ده، ماته پته نيشته!

بختور ملت

ملا جانان ميرخېل

مور نېکمرغه يو چې د يوه مشر مور په

پېښور کې په حق ورسیده، خو دی د خپل هېواد د فتحې په ورکه پسې دومره لېرې ورک و چې د جنازې کت پښه يې هم ونشوای نيولی!!

يو بل جنگيالي قوماندان چې ټول واک يې خپل پکول ته را ټول کړی و، کله يې چې په اسلام آباد کې پلار په ترافيکي پېښه کې ومړ، ده يې د فتحو په هوس کې له ډېرې بوختيا په جنازه او تدفين کې برخه وا نشوای خيستلی!

مور ډېر نېکمرغه يو چې په څو کالو کې مو يو شمېر ميليونران، بلکې ملياردان شول، نه لاس خوار، نه پښه ټناکه، وچ په وچ په داخل او خارج کې بې حسابه، بې کتابه پانگې، جايدادونه او سوداگري په بډه ووهلی شوای، دومره بختور چې له مدرسو مو جنرالان او مارشالان را وځي، لایې مدرسه بشپړه کړې نه وي چې د جنرال، لوی درستيز او مارشال نښې يې پر اوږو لگيدلې وي!!

مور نېکمرغه يو چې د دولت او حکومت مشران له دباندې د پرديو پر ټاکنو او الوتکو سپاره په تياره را ته را رسېږي! مور نېکمرغه يو چې پر سر د جانکيري د باز له کښېناستو مو ولسمشران انتخابيدلی شي!!

دا زموږ امتياز، غوراوی او د الله تعالی فضل و کرم دی!

فَيَا اَيُّهَا رَبِّکَمَا تَكْذَبَانِ

فضل خداوند که میسر شود خوانده و نا خوانده برابر شود

شېوه کېدو، له لایق صاحب پرته هغو ملگرو چې ابو حنیفه او شریعتو کې یې څه موده اړولې وه، له ځانو سره مولوي، مولانا او قاضي سرینس کړل.

مور ډېر نېکمرغه يو چې الله تعالی داسې معصوم جهادي، سياسي، قومي، مذهبي مشران را باندې لورولي چې هېڅ تېروتنه يې نه ده کړې! کله يې هم پل نه دی گور شوی، چېرې هم ترې اشتباه نه ده پېښه، دا په زرگونو لکونو هېوادوال په وبا ناروغۍ مړه شوي، کابل زلزلو او طبيعي پېښو ويجاړ کړی، چېرې ډز نه دی شوی، دوی ټول سپين بازان دي!!

مور ډېر نېکمرغه يو چې يو رهبر مو د شوروي تېري له امله د پېښور په اشرافيه جومات کې خلکو ته د شکر اېستلو تلقين کاوه چې له شوروي يرغل سره په ملت او امت کې متروک جهاد له سره احيا او ژوندی شو!

مور دومره نېکمرغه، صابر او شاکر ملت يو چې جهادي- سياسي رهبرانو مو پخپل وار د شوروي/ امريکا په دواړو تېريو ځانونه د شکر په سجده اړ کړل!

مور ډېر نېکمرغه يو چې رهبران مو د هېواد او خلکو د دفاع په جگړو کې داسې بوخت او ډوب وو چې د خپلو ارجمندانو د واده مراسمو ته يې پخپل هېواد کې مخه نشوای ليدلی. دواړو پخپل غياپ کې د بلنې کارتونه گاونډي هېواد کې وپېشل، مراسم يې د گاونډي هېواد په هوټلونو کې ونيول، له دوی يو جمهور رئيس او بل صدر اعظم و!!

مور ډېر نېکمرغه يو، زموږ د روغتيا وزير د ټولې نړۍ د روغتيا وزيرانو په کچه نړيواله جايزه گټلې!! مور نېکمرغه يو، په لندن کې مو سفير د اسيايي هېوادو تر ټولو غوره سفير پېژندل شوی!!

مور نېکمرغه يو چې د نړۍ دويم نمبر مفکر مو ولسمشر دی! دده خپله خبره ده چې د پاکستان په اشرافيه مدرسه کې يې وړه- لويه دوره کړې. شيخ التفسير والحديث همدې ته وايي! ده ځکه له ځان سره د اشرافيه د فارغانو په څېر اشرافي تخلص نه دی لگولی چې په نامه يې دغه مفهوم او تراو خوندي شوی دی...

مور نېکمرغه يو چې ولسمشرۍ ته هر نوماند مو له لومړي تر دولسم ټولگي، پوهنتون، ماسټرۍ او ډاکټرۍ اول نومره ختلی! په اتلسو نوماندانو کې هر يو پر ځان او خپله بريا دومره غره دی چې يو هم خپل سيال نشي گټلی، هر يو سل په دوه سوه کې ځان بريالی پېژني، ځکه خو د جمهوري رياست لپاره د نويو لاسليکونو په پخولو لگيا دي.

د معارف، ديپلوماسۍ، روغتيا او... دا حال دی چې ناروغان مو هره ورځ يو په بل پسې د درملني لپاره د گاونډي هېواد د سفارت پر وړاندې د وېزو په تمه له ژوند سره مخه ښه کوي!

د ثور له کودتا وروسته به دې چې د هر ملگري سوانح لوستله، په خوارکښه کورنۍ کې به زېږېدلې و، د وروڼو په اړخ کې په علمي او متدينه کورنۍ کې زېږون دود و، کابل ته د مجاهدينو په

تر ٺمڪي لاندي ستوري:

د قلم نومورڪي سپاهي

بازار او مارڪيٽ، گتي او زيان سودا ته بي نوڪ نشواي نيولي.

د جهاد په وروستيو ڪي ڇي مهاجر، د خدای مهلمانہ پر لويديز، عربو او پاڪستان بوج شول، گام پر گام بي پر ڪڍوالو د خپلو نعمتونو ورخونه وتيرل، د ڪبابيانو وروڪي پنڊغالي بي په بلدوزرو ونراوه، د هنريار هنري جونگره بي هم ويجاره او له خاورو سره برابره ڪره.

د لپوني ارمان پوره شو، په لاره ځي په ڪانو ولي زيارتونه! هنريار د ڪچه گري پنڊغالي ته ڪڍه شو، له سره بي پخپلو هنري گوتو په پنڊغالي ڪي د دريو جونگرو ڪورگي آباد، سمسور او رنگين ڪر.

د جهادي څېرنو مرڪز له تاسيس سره ڇي د قلم مجلې خپراوي ته زمينه برابر شوه، هنريار پر مجله سرپېره د مرڪز د ڪتابونو خطاطي ته هم اوږه ورڪره. ډاڪٽر اعظم ڇي د مرڪز لپاره امكانات برابر ڪرل، ڪبابيانو ته څېرمه بيهاري ڪالوني ڪي بي ورته دفتر ونيو، له هنريار سره مو اړيکه نوره هم مضبوطه شوه.

په لومړي سر ڪي مور ٽولو رفيح صاحب، غروال، مرخوم توريالي ځاڻي شپه په مرڪز ڪي وه، وروسته ڇي د رفيح صاحب او غروال ڪورني راغلي، ما او توريالي ځاڻي د جره گانو په څېر ڪلونه په مرڪز ڪي اړولي وو، هنريار په اوني دوو ڪي له گوره په پخ ڪريو خوندورو خورو نازولو.

هنريار په وروستيو ڪي د ملي اسلامي محاذ په فرهنگي ڪميٽه ڪي دنده موندلي وه، د مجاهدينو عبوري حڪومت ڪي ډاڪٽر اعظم پوهني وزارت ڪي مقرر ڪر.

كله ڇي ڪمپيوٽر د خطاطي او خطاطانو ٽغر ور ٽول ڪر، هنريار د ڪمپيوٽر نري ته ور ننوت، په لبره موده ڪي بي په دغه نري ڪي د خپلي فتحي د توغ په رپولو ځان ته هغسي ځاي وموند ڇي

هغي خوندي ڪري وه ڇي له چاپه به نه وه را وتلي. دغسي بي په مستعارو نومو د ڪتاب او مقالو اصليت او حقيقت په ڪنايه او اشاره هم له چا سره نشواي شريڪولي. زه وايم ڪه خاد او ISI هم تر پلٽيو لاندي نيولي واي، بنايي ڪوم راز بي نه واي ترې تر لاسه ڪري.

هنريار د خپل ژوند گاڏي د خپل لاس په هنري گوتو چلاوه، د خطاطي له لاري بي خپله ڪورني پالنه، خپله ماته گوډه بي د خپل هنر په متو رغوله. په صبر او توکل د ڪبابيانو پنڊغالي په کوچني خٽينه جونگر ډوله مېنه ڪي مېشت و، خو پخپل هنر بي دغه خٽينه مېنه داسي رنگينه ڪري وه ڇي ماني او قصرونه نشواي پسي رسېدلي.

هنريار له چا سره د خطاطي يا د پېنورو خبره په ڪتابت گوتي نه ماتولي، چنو وهلو ته نشواي ور گرځېدلي، د خپل هنر بيه بي نشواي ٽاڪلي.

كله بي هم د ڪتابت يا خطاطي پر بيه ڇپري نه دي لگولي، چني بي نه دي وهلي، د صابر او شاکر انسان په توگه بي د ملگرتيا پاس ساتلي. له لومړني ملاقات بي د خپلي ملگرتيا په خورو اړولي، په هغسي بيه او ڪچه لکه له هر چا سره ڇي ځان په ملگرتيا اړ گتي. ملگرتيا ده خپل مجبوريت گرځولي و، د

شهرت ننگيال

نور الدين هنريار لومړي ولسمل صاحب لکه لال په ايرو ڪي موندلي و، په تهڪال ڪي د ولسمل صاحب ڪور ته په ننوتو به ڇي سري په پوريو بره وخوت، د افغان مجاهد پراخ دفتر ته به ننوت، هنريار مي لومړي په همدغه دفتر ڪي وليد.

د افغان مجاهد د پيسٽېنگ ورځ وه، بٽر ڪاغذونه پر غولي پراټه وو، د ولسمل صاحب اعصاب له ستوماني نور هم خراب وو، خو د بنڊار ظرافتونو، د پخوانيو خاطر، تاريخي ڪيسو له را سپرلو بي د طنز وزري له نورو ورځو زياتي غورېدلي وي، ځکه خو له ٽولي ستوماني سره د هنريار له شونډو د خندا څپه نشواي ٽولېدلي.

هنريار را سره په داسي بڼه مخامخ شو لکه له مودو مو له يو بل سره پېژندگلو وي او د پخي اشنائي په مزي پيلي يو.

د افغان مجاهد خطاطي دده پر غاړه وه، حالات ترينگلي، بلڪي گواڻمن وو، چا د مجاهد ولس خطاطي ته زره نشواي ڪولي او بيا له ولسمل صاحب سره ڪار ڪول هم دومره آسانه نه وو.

دلته لومړني شرط د راز ساتل وو، رازونه او اسرار دي بنايي له ملگريو، ڪورني او ځان هم پٽ ساتلي واي.

هنريار ڇي د راز ساتلو له گڼو زمبښتونو يو په بل پسي بريالي وتلي و، د ولسمل صاحب زره پري تڪيه او ډاډه و، د ولسمل باور گٽل دومره آسانه نه وو، بايد د رازداري پاخه ثبوتونو ته بي وړاندي ڪري واي.

که څه هم ولسمل په گرانه چاته د رازونو بوخه پرانيستلي شواي، خو له هنريار بي نشواي رغېدلي، هنريار دا ٽول رازونه خپله سينه ڪي داسي ڪولپ ساتل لکه ڪيلپ بي ڇي سمندر ته غورځولي وي. يوازي د افغان مجاهد، ولسمل او مور نه، د هر چا راز بي راز باله. د ڪتاب، مجلې متن-منڇانگه به بي تر

یوې مشهورې پاکستانی چاپخونې په دنده وگوماره.

هنريار په دغه چاپخونه کې خپل جوهر او هنر دومره وځلاوه چې د يادې چاپخونې له اړخه يې د پېښور تعليمي بورډ د ازموينو څانگې ته مخه وموندله، د ټولې صوبې د ميټرېک ازموينې سوالونه دده په گوتو کمپوز کېدل. هلته چې د پاکستان ۲۲ گړېد افسرانو د ننوتو مخه نشوای موندلی يوه افغان کډوال د ټولې صوبې په کچه د ازموينو برخليک پخپل لاس کې اخيستی و، که هنريار غوښتي وای، ميليونر به را وتلی و، چې کال کې يې يوه پارچه هم اوت کړې او سلو تنو ته سوالونه ښودلي وای، د هنريار په ژوند کې به د اقتصادي ناخوالو کومه نښه نه وي پاتې، خو هنريار هلته هم پخپل مضبوط ايمان په ور سپارلي امانت کې کوم خيانت ونکړ.

په ۲۰۰۳ ز کې چې له ولايته پېښور ته راغلم، کچه گړۍ پنډغالی د کبابيانو په څېر په بلډوزرو پر بل مخ اړول شوی و، نه د جومات نښه پاتې وه، نه د هديرې شناخته! د کډوالو په مټو او خولو اباد او سمسور پنډغالی د اغزن تار تر منځ اواره دښته گرځېدلی و. په زړه کې را وگرځېدل، هنريار به په دويم ځلي پنډغالی کې د خپلې مېنې له ويجاړې، چېرته کومه جونگره موندلی وي؟! وروسته خبر شوم چې هنريار هېواد ته لېږدېدلی، د ننگرهار روغتيا رياست کې يې د اداري مدير په توگه دنده موندلې، ورور مې ډاکتر فضل هادي چې ننگرهار کې دنده لرله د يو بل له حال احوال خبرولو، خو لندن ته د هغه په تلو مې بيا ورسره د اړيکو بله ذريعه ونشوای موندلی.

مياشت وړاندې ډاکتر فضل هادي د هنريار له ناڅاپي مړينې خبر کړم، دا وخت نژدې څلور مياشتې دده په وفات اوښتې وې، يو وار بيا مې پر ځان تو کړل، له دې بله بدمرغي څه کېدای شي چې څوک دې د خپل خواږه ملگري پر مرگ څلور مياشتې پس خبر شي، نه يې د کټ پښه ونيولی شي، نه يې فاتحه کې لپې پورته کړای شي، نه يې له کورنۍ سره د غمرازی مخه ومومي.

اوبښکې او ساندي سړی د وجدان له عذابه ژغورلی شي؟

وايي، هنريار روغ جوړ و چې په دفتر کې د زړه له حملې په حق ورسېد.

هنريار سلگونه ادبي، سياسي، ديني کتابونه مجلې پخپلو هنري گوتو کښلي او د چاپ جوگه گرځولي، خو د بي ارزۍ او ناقدرۍ په کرخت چاپېريال کې د قلم نومورکی سپاهي پاتې شو.

پایه های لرزان

مصطفی عمرزی

پی آمد های صلح دارند، به گونه ای منزوی نشود که از حالا آنان را هراسان می کند.

باوجود نارضایتی ها، تیم حاکم کنونی با وقوف از درون مشکلات، می تواند در حکومتی سهم بگیرد که از رهگذر افاده ی آن ها، آن چه قرار است در آینده، برنامه های رفاهی شوند، از آسیب های بیشتر در امان بمانند.

ارتعاش سیاسی، افزون بر رییس جمهور در سطوح مختلف حکومت، سرایت کرده است؛ هرچند استند افرادی که با

محافظه کاری، سعی می کنند از عوارض منش سلیقه یی کنار بمانند، اما اصرار حکومتداران که روی وفاداری حساس است، به گونه ای باعث شده، تعداد زیادتری درگیر سلايق شوند.

حساسیت های بی جا و بدتر از همه غیر منطقی در قبال رویداد هایی که با وزنه ها و توجیهات مختلف رونما می شوند، دولت را از تعقلی که لازم است، دورتر می کنند. در چنین حال و هوایی که ارتعاش سیاسی، راس حکومت را دربر گرفته، این نگرانی را بیشتر می سازند که با تداوم خودشیفته گی یا اصرار بر بقا، امکانات دولتی، به گونه ای ضایع شوند که مثلاً در قبال پروسه ی صلح، سبوتاژ حکومتی، نمایان تر می شود.

هشدار و مراقبت، لازمه های درک عمومی جامعه ی افغانی اند، زیرا صورت حال تنازع، روش ها و فرهنگ سازی ها، ابعادی دارند که بایسته است در میزان منافع، دست آورد ها و حیات مدنی ما، نباید از چشم بیافتند. به این دلیل، پذیرش صلح را به معنی وجوب شرایط بهتر می پذیریم.

شاید شماری با رفتار خاص، به ابعاد موضوع، توجه نداشته باشند. سوء رفتار در افراد و اشخاص دیده می شود که معاضدت با تیم حاکم را از کل سیستم، مجزا نمی کنند. منطق ما این است که باید با اصلاحات، جلو کسانی را بگیریم که دیگر موثريت ندارند؛ نه این که به نام صلح، نظامی را تضعیف کنیم که به سختی احیاء شده است. تداوم این منطق، ایجاب می کند اصرار کنیم، پروسه ی صلح با بدیلی توأم شود که افزون بر تامین امنیت، نوع ریفورم سیاسی بدیل می شود.

سعی کنیم از ریزش پایه های لرزان حکومت، جلوگیری کنیم. این مامول، با بدیل افراد و اشخاص راس، قوام می یابد.

تشبیه پایه های لرزان، بی شباهت به پایه های سیستم است. منظور افراد و اشخاصی ست که تیم سیاسی حکومت کنونی را می سازند؛ هرچند تظاهر به اراده ی سیاسی، مسوولان را به نمادگرایی رسانه یی کشانده، اما تلاش ها برای احاطه ی سیستم، شبیه پایه های لرزانی ست که سعی می کنند با انبوه سازی، از ارتعاش آن بکاهند.

فکر می شود مشی نادرست حکومتداران کنونی، آنان را هراسان کرده، اما این افاده به این معنی نیست که خود متوجه چنین مساله ای شده اند. عموماً در به دنبال فرصت، از هیاهوی رسانه یی تا جهت کمپاین ها، تیمی که روی شانس ها، امید ها و فرصت های مردم پا گذاشت، از این نیز می ترسد که پرستیژی گروهی کاهش یافته است که برای اولین بار در تاریخ افغانستان، منحصر به فرد، ولو به حد یک شخص، دانسته می شد.

عوامل بیرون حکومت، چه در سطح فشار های تنازع داخلی، چه به سطح تماس های بیرونی، متأسفانه به گونه ای موثر واقع نمی شوند که با درک آن ها، عدم انعطاف حکومت کنونی، وضعیت را خراب تر نکند.

در حالی که صلح، به غایبه ی اصلی افغان ها مبدل شده است، صحبت از آرایش نظامی در جوی که طرف مهم حمایت از افغانستان یا امریکا، به تفاهم رو آورده است، حکومت را در تنگنای دیگری نیز خورد خواهد کرد که بدون محاسبه، از حمایت های خارجی، توقع دارد.

آن چه در این میان بسیار مهم می باشد، همسویی سیاست های دولت با جامعه ی جهانی، به ویژه ایالات متحده ی امریکاست. این همسویی به حکومتداران کمک می کند، حداقل با وقایه ی خویش در برابر تبعاتی که

دولتي مناصب، نامسلکي افراد او گومارني او د خلکو شکایت

ليکوال: ډگروال عبدالاول "بشارت"

اوسئ!

زموږ په وطن کې د نورو ستونزو تر څنګ یوه ستره ستونزه د دولت او حکومت په مخ کې همېشه د استخدام یا گومارني په وخت کې د خلکو شکایت وي چې گواکې د گومارني په وخت کې اصول او قوانین تر پښو لاندې کېږي او روابط په ضوابطو حاکمیت پیدا کوي، حق حقدار ته نه رسېږي. هغه څوک چې واسطه او وسیله ونه لري، هغوی ته د دولت په دستګاه کې ځای نه پیدا کېږي او...

تر ډېره بریده دا ستونزې په ډېری وزارتخانو کې واقعیت هم لري او د هېوادوالو شکایت پر ځای دی. دولت مو مسوولیت لري چې د ټولني د وګړيو د حقوقو د خونديتوب لپاره پدې اړه لازم اقدامات وکړي او داسې یو معیاري سیستم را منځته کړي چې د یادې ستونزې په له منځه وړلو کې کومک وکړي او د خلکو باور د گومارني په پروسه بېرته له سره احیاء کړي.

د گومارني په اړه د نړیوالو وضعي قوانینو تر څنګ، د الهي امر مصداق او معنا هم ډېر واضیح چې الله ﷻ فرمایي: **إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا!** الاية

خداي ﷻ ټولو مسلمانانو ته امر کوي چې امانات مو اهل ته وسپارئ. امانات او اهل دواړه عامې کلمې دي، هره کلمه یوه عامه او پراخه معنا لري؛ مثلاً:

امانات! امانت شرعاً هر هغه څه ته ویل کېږي چې تاسې ته د یوه کس لخوا در کړل شوې وي چې خوندي بل کس ته وسپارئ، یعنې د تصرف حق پکې ونه لرئ؛

هغه که جنس وي، که خبره وي، مادي وي، که معنوي، که کوم بل څه وي؛ خو مسوولیت یې د خوندي رسولو در سپارل شوی وي؛

دولتي او حکومتي مناصب، چوکۍ مقام او موقفونه هم ټول د ولس او هېواد امانت دي؛

بیت المال او عامه شتمني او... هم امانات دي، دا ټول به د پورتنی آیت شریف له حکم سره سم، خپل اهل ته سپارئ، که چېرته یې اهل ته ونه سپارئ، نو مسوولیت یې د هغه چا په غاړه دی، چا چې د تایید او رد صلاحیت درلود.

په بل حدیث شریف کې داسې راځي: **إِذَا وَصَلَ الْأَمْرُ إِلَىٰ غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ** (الحدیث).

که چېرته یو امر، یا یو کار، یا یو منصب او مقام داسې کس ته وسپارل شو چې اهلیت یې نه درلود، نو د قیامت په تمه و

مفسرین د قیامت د تمې دوه رقمه تفسیر لیکي، یا خو دا ده چې پدې کار سره خدای ﷻ دومره ناراضه کېږي چې نور باید دا نړۍ ړنګه کړي او یا هدف دادی چې خپله به دغه کار چې نا امله ته سپارل شوی، قیامت به پرې راشي، یعنې تخریب به شي، ړنګ او منهدم به شي، ښه مطلوبه نتیجه به ورنکړي او...

اوس دلته د کار اهلکار ته سپارلو په فلسفه کې ځینې خلک فکر کوي چې دلته د «اهل» مطلب او مفهوم تنها استعداد، علمیت او وړتیا ده، پداسې حال کې چې وړتیا او استعداد، اهلیت نه! بلکې د اهلیت له فکتورونو یا رکنونو څخه یو رکن دی چې د اهلیت ارکان پرې بشپړ کېږي. په اهلیت کې د استعداد او وړتیا تر څنګ تعهد، سپېڅلتیا، ژمنتیا، منزه وجدان، پاکوالی، احساس، عاطفه امانتداری په کار بشپړ تسلط، بلدتیا، ښه سابقه او نور زیات فکتورونه هم شامل دي چې د اهلیت بشپړتیا تضمینوي.

دا چې په افغانستان کې ډیموکراسۍ بېخي نوی پل اخیستی دی، جمهوریت هم نوی د تجربې په حال کې دی، ملي وحدت هم د معاصر او لرغوني تاریخ هم د بل هر دور او زمان په نسبت په تېرو اتلسو کلونو کې ډېر د پلي کېدنې او تجربه کېدنې په حالت کې دی. انساني او بشري طبقاتي وېشونه او دودیز قبیلوي او قومي تشکیلونه هم لږوما په ډیموکراتیکو او بشري حرکتونو اوښتي دي. په هېواد کې مو جګړه هم په شدت سره روانه ده او هره ورځ مو هېوادوال قرباني ورکوي، نو ددې هر ډول پدیدو، ستونزو او مشکلاتو د امتحانېدلو او آزمایشت په صورت کې اوس افغانستان دومره امکانات نه لري چې د گومارني پر وخت د یو کادر او مدیر د اهلیت ټول رکنونه همزمان امتحان کړي. بس د شرایطو له تقاضا سره سم چې لږ فیت او برابر شو او ځینې ارکان په یوه کاندید کې موجود شو، بس هماغه سم او وړ کادر دی.

دا ستونزې په مرور د زمان سره کرار کرار حلېږي، ځوانان مو اوسمهال سخت زیات د وینښېدلو، تعالی او ترقي په حال کې دي. که چېرته مو د هېواد اوسنی وضعیت منفي خوا ته تغیر ونکړي او همدغسې مخ په وده او پراختیا روان وي. ډېر ژر به یو وخت داسې راشي چې د افغانستان ۹۰ سلنه مامورین به ټول بلا استثنا د اهلیت ټول رکنونه په ځان کې همزمان ولري او په ټولو معیارونو به برابر استخدام ولرو.

اوسني مجبوریتونه، محدودیتونه، شرایط او حالات باید ټول درک کړو او له خپل دولت

سره د شکایت په عوض، د فساد په ضد په مبارزه کې همکار و اوسو.

وطن مو له یوه ستر بحران سره د مخ کېدلو په حال کې دی، له یوې خوا د سولې او روغې جوړې خبرې ګړندی او امېدونه زیات شوي دي. له بلې خوا ځینې کړۍ د سولې ددې ملي پروسې د سبوتاژ هڅه کوي او غواړي له درغلیو په ډکو ټاکنو د خپل نامشروع اقتدار لمن وغځوي او له بلې خوا جګړې شدت موندلی او هره لحظه مو له بې گناه هېوادوالو قرباني اخلي.

ولس په یوه مبهم حالت کې قرار لري، اوس د هېواد ځوانانو ته یو څه کول پکار دي!

یوه اندېښنه چې بېرني ځواب غواړي:

وطن له ډېر بد وضعیت څخه تېرېږي، د وطن رښتیني خلک څه نشي کولای، ځکه تش لاس دي او هېڅ نوعه اجرائیوي صلاحیت نه لري او نه څوک ورته غور نیسي. بد خلک د نظام په رګ کې لکه ماران ور ننوتي، ټول واک او صلاحیتونه، مادي او معنوي امکانات له دوی سره دي، که یې په خلاف غږ پورته کوي غږ دې په مرګ او تهدید در خفه کوي، که نه یې پورته کوي سړی ځورېږي او متضرر کېږي. د سر سړي د کار سړي یو یو مستقیماً په ښه کېږي، وژل کېږي او قاتل یې هم معلوم نه دی. نه چارواکي او حاکمان وطن ته صادق دي، نه سیاسي مخالفین، نه طالب، نه گاونډیان او نه هم نړیواله ټولنه. یوه ډله دوه پاسپورته له خارجه را توريد شوي، سره خوله ماشومان چې نه زموږ په کلتور او فرهنگ بلد دي او نه د هېواد په جغرافیه او اراضي خبر دي، د وطن د سرمایې په چور او تالان پسې لګيا دي.

بله ډله د واک او اقتدار د تر لاسه کولو لپاره ولس ته هر نوع دوکه او فرېب ورکوي، بله ډله د مرګونو قبالة په لاس د سر سړي لټوي. یوازنی هیله مو ځوانان دي، یو څه عاجل اقدام کول پکار دي، که نه ټول لکه پسونه د قصاب په غولي ولاړ يو. ددې وطن نجات پر مور ټولو فرض عین دی.

دا وطن ددې څو محدودو او معدودو خلکو نه دی، راځئ! ددې وطن د اصلي مالکینو په توګه هم حکومت، هم طالب، هم امریکا او هم گاونډي ته په زرګړه ووايو، په وطن او ارزښتونو مو معامله راته د منلو وړ نه ده! او مور هېچاته اجازه نه ورکوو چې زموږ په برخلیک تر دې اضافه لوبې وکړي.

زموږ لپاره ژوند مهم دی او ژوند په سوله کې دی، زما غریب او مظلوم ولس د سولې د راتګ لپاره سړي او زرغونې کرنې نه لري، موږ د جګړې توقف د یوه عام اوربند په ترڅ کې غواړو او بس...

د قلم گيله؟

جبران جبرائيلي

زه چې کله هم د افغانستان په دې غیر يقيني او مجهول حالت د يو څه ليکلو تابعه وکړم او قلم ته گوټي ور وړم، نو قلم رانه پوښتنه کوي، ته دا ليکل د چا لپاره کوي؟! کله کله خو رانه داسې نا اشنا پوښتنې کوي چې زه هم ورته گوته په غاښ شم، ته ولې د يو داسې قوم لپاره ليکل کوي چې ټول عمر يې په وينو کې منزل کړی؟! وينې څښي، وينې تويوي، په وينو کې لامبي، په وينو کې را لوی شوی او په وينو کې مري، خو تر اوسه لا د دوست او دښمن بېلتون نشي کولی!!؟

دوی خو د خپل کور او وطن په ويجاړولو کې لوړ مقامونه لري، په ورور وژنه کې مډالونه اخلي، په غلامۍ نه شرمېږي، تل د بل چا په دروازه کې ولاړ وي، د قسمت فيصلې يې غليمان کوي، په جنازو او پرې شويو اندامونو يې د چا وپښته قدرې هم نه خوځېږي.

دا خوران خو پخپل کور کې بې واکه او بې کوره دي، د دوی وينه خو له اوبو نه هم ارزانه ده، له وطن نه په فرار فخر او خيراتونه کوي، خو ته بيا هم ددې ناولو، بدمخيو، پردې پالو او دبره مارو په خاطر ما بار بار سکونډې، ولې؟! دوی خو د فارمي چرگورېو په څېر حلالېږي، خو له خولې آخ قدرې هم نه باسي.

د کونډو او ښيمانو په لښکرو يې زړونه هم نه سوځي، له خدايه هم نه ډارېږي، په مجلسونو او محفلونو کې د فرعون استازولي کوي، د قيامت او اخرت خيالونه يې له سره وتلي دي، د ورور د مړۍ پرې کولو په وخت هم د الله اکبر ناره وهي، د زرگونو انسانانو قاتلانو ته قهرمانان وايي، د خپلو خوښو-مېندو په ليلام شويو عزتونو غور هم نه گروي!!

د کافر په دوستۍ من-من غوښي اخلي، د انسان او مسلمان په بې عزتۍ کې خپل عزت لټوي، تل پرديو ډولونو ته نڅېږي، د پرديو قصيدي وايي، د ځمکې خدايانو ته سجدې کوي، قاضيان يې د رشوت په خاطر په خلکو لنگې غواگاني څرخوي، امامان يې په جوماتونو کې بې تنخوا الله اکبر هم نه وايي...

خو ته بيا هم غواړي د داسې بې ننگو او بې غيړو لپاره پر ما د کاغذونو مخونه تور کړي!!!

گوره! دوی ته غلا، رشوت، غصب او بې حيايي د مچ وزر هم نه ښکاري، په دې کارونو دوی ځانته ښاغلي وايي! حرام، ناروا، بې ايماني او د خلکو تېر وېستلو ته هنر وايي!!

شرابو، زناگانو او فضول خرچۍ ته د ازاد خيالی نوم ورکوي، د خپل شهرت لپاره عمرې او حجونه کوي، غريب ته لاس ورکول خپل توهين گڼي، په ودونو کې ډالري شيندي، خو د هوتل مخې ته ناستو سرتورو ته پدر لعنت او فاحشه وايي...

له خپل کلتوره ناخبره دي، خلکو ته يې

اسلام رسولي، خو خلک اوس هم د دوی په مسلمانۍ شکمن دي!!

د خپل سيند او ويالې اوبه ورته مضر صحت ښکاري، د خارجي اوبو بوتلونه له ځان سره گرځوي!!!

گوره جبرانه! زه ددې بې غيړه قوم لپاره خپل ضمير او وجدان د جوارۍ په پر نه ږدم، د دوی خو اتحاد او اتفاق ته ملا ماته ده په لوی لاس يې پر ځان ښاماران حاکمان کړي، له گاونډيانو سره د دوی د سيالی جذبې صفر ده.

معادنونه يې غله او شوکماران استخراجوي، بازارونه يې له سوالگرو ډک دي، د بچيانو د جسدونو پر ځای يې په تابوتونو کې تيرې خاورو ته سپارل کېږي، خو دوی د باميانو د ټانو په څېر هېڅ هم نه وايي...

وطن يې په نړۍ کې لومړی درجه فاسد ملک دی، پلازمېنه يې د لسو ککړو هېوادونو د پلازمېنو په سر کې راځي، په جاسوسۍ افتخار کوي، واکداران يې د دوو خرو اوربشي هم نشي بېلولی، مقام او څوکۍ يې په ډالرو پلرول کېږي، د بلند منزلو په ځغل کې يو له بله مخکې کېږي، په پرديو ملکونو کې د سپيو په وينځلو نه شرمېږي، خو د خپل کور د مخې په صفايي ورته ځان سيک ښکاري...

جبرانه! سر خلاص کړه! د خارجيانو سپي بد بوی، غل او پوډري پېژني، خو دا سرکوزي يې په رڼو سترگو په هر څه سترگې پټوي، دوی د نيکونو په کارنامو فخر کوي، خو د خپلې بې غيړتۍ ښکرونه نه وينې. په جلسو کې بر بر غږېږي، خو له نابېل شويو مېلمنو نه خپل موټر هم نشي مخکې کولی... افسوس چې ته اوس هم ما ددې بې ننگو لپاره کاروي!! دوی خو په ځان وژنه کې نړۍ وال شهرت لري! هديرې، مکتبونه، مدرسوې او د خدای کورونه سوځوي، د کار سرونه پرېکوي، د برېښنا لېنونه پرېکوي، تياره خوروي، د مدرسو او ښوونځيو دروازې تړي، هر څه ويجاړوي، له مرگونو خوندونه اخلي، دا د فيل په غور کې ويده خلک په دې نه آرزي چې ته ورته په زخمي زړه او زخمي گوټو څه وليکي!

پخوا دنيا د غوايي پر ښکر ولاړه وه، اوس دوی دنيا پخپلو ښکرونو ولاړه گوري. دوی خو په رښتيا ويلو د خلکو ژبې پرېکوي، حق ليکونکي قلمونه ماتوي، د خپل ځان د بقا په خاطر د ککړيو په پرېکولو بوخت دي، ملایان يې د حج او زکات مسئلې بيانوي، د مسلمانانو په بې گناه وژلو يې خوله په انبور هم نه خلاصېږي، څارنوالانو يې د چور شپېلۍ وهلې ده، مانۍ مېشتي يې د معتادينو له علاج نه ناعلاج دي...

گوره زما ذکر په قرآن کریم کې شوی، خو دوی قرآنونه په تاخچو کې ساتي، دوی زما په قدر نه پوهېږي، پرېږده چې دوی له بې شمېره ښځو د حرامو پيسو له گټلو او ضد مرمۍ موټرو نه خوندونه واخلي!!

د دوی اصلاح گرانه ده، هسې ځان مه ستړی

کوه، دلته د پردې تر شا ډېرې بلا کيسې پرتې دي!

گوره زه او ته د شپږو لسيزو ملگري يو، که دې خاورې بيا نوې (امان، غزنوي، هوتکي او احمد خان وزيراوه)، نو بيا در سره شپه او ورځ د کاغذونو مخونه توروم، حق وایم، حق ليکم او د حق لپاره هرې قربانۍ ته حاضر يم!

گوره! زه نه په غارونو ننوځم، نه له وطنه تښتم او نه د چا باداري منم، دا يو بيت زما له خوا دې غم خپلي ولس ته وليکه چې په نن، پرون او سبا يې سر خلاص شي:

د حالاتو د توندۍ خبرې څه دي
يو تباکه ده يو چوي بله را خېږي

پراډاکس

اسد دانش

پوهېږئ! غازي امان الله خان ولې هېواد پرېښود!!؟

ولسونه يې مخې ته راغلل، ورته ويې ويل، اې زموږ گرانه پاچا! موږ چاته پرېږدې؟ ولې رانه ځې؟!

موږ ټول در سره يو، موږ به دا غله او ورسره ټول مله را و پرځوو، وبه يې شړو، وبه يې وژنو! خو ته مه ځه! پوهېږئ! همایوني ذات څه ورته وويل؟!

هغه ورته وويل: زه نه غواړم زما نېک زامن، زما بد زامن ووژني، زه نه غواړم پدې وطن کې نوره وينه تويه شي...

اوس به را شو دې ته چې زموږ مفکر نمبر دو(!) هم غواړي چې د امان فصل ناتمام بشپړ او امانې فکر له سره ورغوي، د امانې فکر رغوونکي ډېر کړي!

ښه څه دا کار به وکړي، خو دی چې خپله د امانې فکر پلوی ندی دا به څنگه کړي!!؟

اعلیحضرت غازي امان الله خان خو ان خپلو دښمنانو وptonالو ته زامن ويل (بد زامن) او د هغوی وژنگ يې نه غوښت! خو مفکر نمبر دو لگیا دی هره ورځ د سولې کيسه سبوتاژ کوي، چېلکونه ور اچوي، د امريکې په کانگرېس کې يې لابي گړۍ پيل کړې چې تر سولې ټاکنې اړينې او د افغان ولس لومړيتوب دی!

زه د جانان له غمه مرم ته د خپل ځان له غمه

زاهده ستا ثواب زما گناه ته چرته رسي

(له فېسبوک څخه)

شاندار جشن

د هېواد د خپلواکۍ د سلمې کلېزې نه خو مياشتې مخکې د افغانستان دولت خو ځلي اعلانونه وکړل، چې سرکال به د هېواد د استقلال ورځ په خورا شاندارو مراسمو نمانځي. د همدې موخې لپاره يې دا هم اعلان کړه، چې د دې چارې لپاره يې په سوونو ميليونه افغاني ځانگړي کړي. د يادې خبرې په اورېدو سره ځينو ويل، چې د يوه بېوزله هېواد لپاره، چې خلک يې له لورې مري، دومره ډېرې پيسې لگول، مناسب کار نه دی، خو ډېرو افغانانو دا استدلال کاوه، چې اوسني سياسي وضعیت ته په کتو او د سلو کلونو په پوره کېدو دا ښه ده، چې د خپلواکۍ ورځ په شانداره توگه ولمانځل شي. د دوهمې ډلې انگېرنه همدا وه، چې له دې سره به د هېواد د داخلي او بهرنيو دښمنانو زړونه وچوي او هم به امريکايانو ته دا جوتنه شي، چې افغان ملت يو خپلواک او ازادي خوښوونکی ملت دی.

خو پوښتنه دا ده، چې دا کار ولې ونه شو؟ ځواب يې دا دی، چې دلته له اولسمشر نه داسې خلک راتاو دي، چې يا خو په پسات کې ککر دي او يا هم هنري وړتيا او استعداد نه لري. که داسې نه وای، لږ تر لږه به خو يې ولسمشر ته دا مشوره ورکړې وای، چې داسې چارې څوک کولای شي؟! يوې ادارې چې په څلوېښتو کلونو کې د پنځو دفترو يو تلوېزيوني کلېپ نه وي جوړ کړی، هغوی به د هنري او مستند فلم په جوړولو څنگه پوه شي. که موږ ووايو، چې د فرهنگي سلاکارانو کمې دي، نو دا خو ځکه سمه نه ده، چې سلاکاران خو د ننگرهار د گلپيانو غونډې خورا ډېر دي.

يو څه هغه وخت عالي کېدای شي، چې کوونکي يې پاک، په کار پوه او په هېواد مين خلک وي. که حکومت د پنځه سوه پر ځای زر ميليونه افغاني هم ولگوي، تر هغې چې غله، چاپلوس او بي هنره کدرونه له ځانه لرې نه کړي، نو هېڅ شی به يې هم شاندار نه شي. افسوس دې وي، د هغه خلکو پر حال، چې په پوره بېوجدانۍ يې ځانونه په ځايونو کې تومبلي، خو په عمل کې بيا خپله وړتيا نه شي جوتولای. همدا ډلې دي، چې کلونه کلونه يې پر ارزښتونو ملنډې ووهلي او لا تر اوسه يې په پوره سپين سترگۍ پر هغه څه منگولې څښې کړي، چې دوی يې وړ نه دي!!

خبرې د ثبوت لپاره به همدا بس وي، چې د خپلواکۍ د يوه کلېپ لپاره مې داسې يو ځای په کار و، چې هورې ډېر ملي بېرغونه وي، خو درېغه ما په ټول ښار کې داسې يو ځای ونه موند. لنډه دا هغه شپه هم زاورسېده، چې د خپلواکۍ شاندار جشن يوازې د دارالامان ماڼۍ په پرانيستونکې غونډه کې په کې خلاصه شي. ماڼۍ په رښتيا هم ښه ښکاره کېده، د استاذ اولمير ترانو ستر کيف کاوه، خو ورسره د پسات بېلگې هم جوختې روانې وې. د ولسمشر په راتگ سره يو ډله چاپلوسان د اوږده واټن په تگ سره رپورس روان و. يو کس، چې اوږد بوم (د غږ ټېټولو اله) ورسره وه، په شا روان او له کمري نه يې د هغه څېره پناه کړې وه. د حيرانۍ ځای دا و، چې هغه ته چا هم ونه ويل، چې له دې کاره دې موخه څه ده؟! دا اله خو هغه وخت پکارېږي، چې څوک خبرې کوي، حال دا چې هغه يوازې منزل کاوه او تا ورته خولې ته نيولې ده؟! قاري صيب ته دې هم خدای خیر ورکړي، په تلاوت کې يې داسې عجيب او غريب انداز خپل کړ، لکه حواس يې چې له لاسه ورکړي وي. د غونډې په يوې برخې کې د مستند فلم په نامه يو څه پيل شول. فلم څه د چارواکيو هغه عکسونه وو، چې شپه او ورځ يې په فيسبوک کې خلک ويني. که چېرته چاپلوسان او بي هنره خلک نه وای، نو په دومره موده کې په غازي امان الله خان يو ښکلی تاريخي مستند فلم جوړېدای شو.

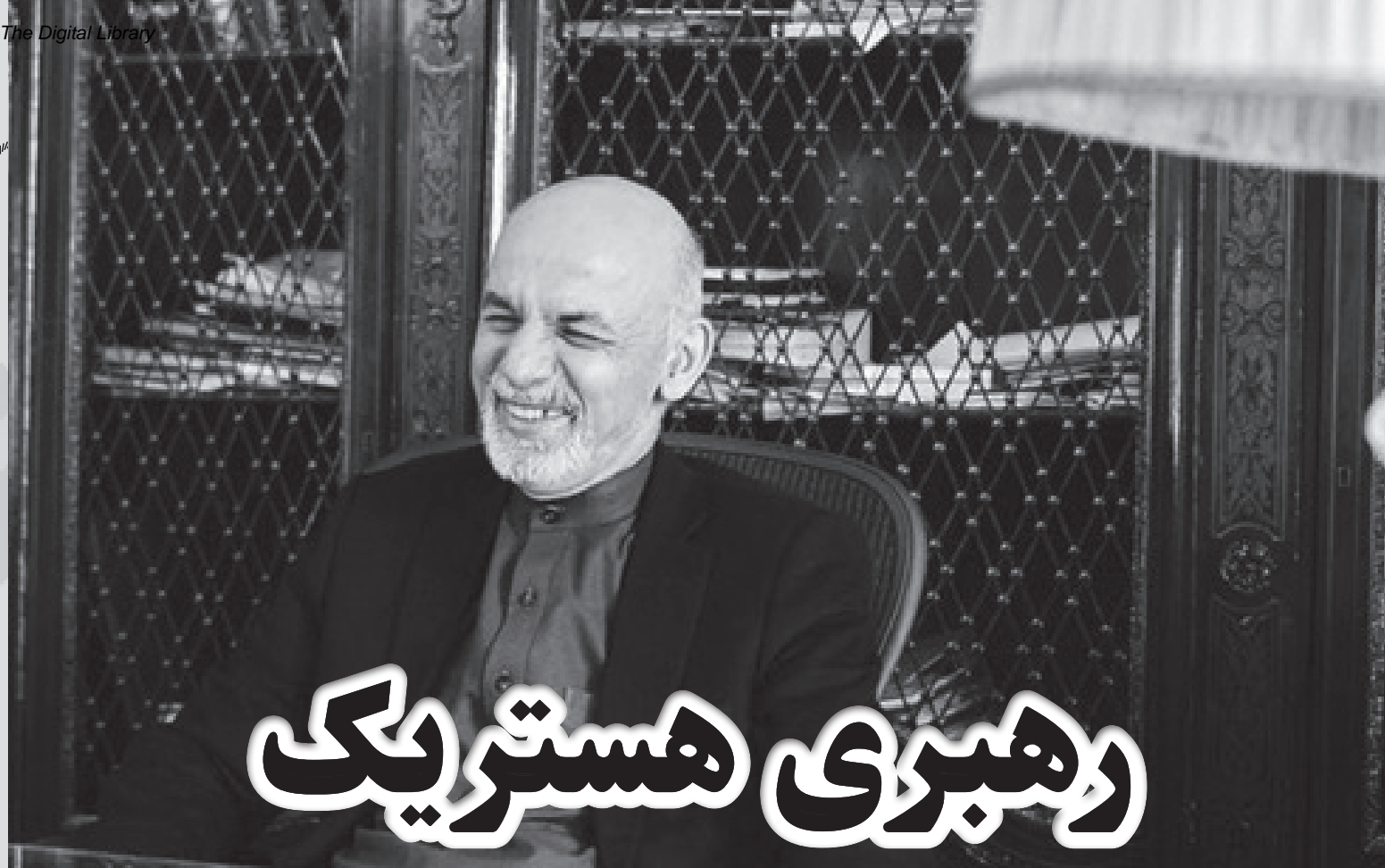
د شانداره جشن د بيا بيا تکرار سره هر يوه دا فکر کاوه، چې د کابل ښار به له رنگه بېرغونو ډک، پر هر سړک به گروپونه راڅرېدلې او د غازي امان الله خان ستر ستر انځورونه به په څلور لاريو کې ولاړ او ټول ښار به ترانو پر سر راخيستی وي.

خلکو همدې ورځې ته سترگې څلور کړې وې، دا سمه ده، چې يوه ورځ مخکې ترې د واده په يوه هوټل کې ناوړه پېښه وشوه، خو دا پېښه کله هم دا توجیه کولای نه شي، چې گواکې جشن د همدې له امله پيکه شو. د شانداره جشن ټوله ځواکي په همدې کې راټوله شوې وه، چې د ښار پر څو محدودو سړکونو دې بېرغونه وي او د شپې له خوا دې پر درې څلورو جادو رنگه گروپونه د ونو لاندې اېښودل شوي وي.

وايي چې (په اخوند ښوروا هم ډېره ده)، د هېواد د امنيتي حالاتو ته په کتو دا هم ستر کار و، چې د نورو کلونو په پرتله په کې حکومت فعال ښکاره کېده، د نړۍ په څو هېوادونو کې د شپې له خوا د افغانستان ملي بيرغ وښودل شو، خو هغو مادي امکاناتو ته چې حکومت ورته ټاکلي و، که وکتل شي، نو دا له ورايه ښکاري، چې په تېر جشن کې هغو چارواکيو، چې لگښتونه يې په لاس کې وو، پوره غبن او بي کفايتي تر سره شوي ده. دغو خلکو په خورا چالاکۍ داسې کار کړی و، چې نه سيخ وسوځي او نه کباب. د دې

د مفکر باچا ملگريو ته ديني مشوره!
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ.
مفسرين د لور مبارک آيت په تفسير کې فرمايي:
په درواغو د هغه څه ژمنی مه کوئ چې نه یی شی تر سره کوئ، یا یې د تر سره کولو مخه نه وینئ، یا گرد سره تر سره کېدلی نشي!
مانا د درواغو وعدي مه کوئ!
هغه څه مه وایئ چې خپله پرې عمل نه کوئ، له نورو هغه څه مه غواړئ چې خپله یې نه تر سره کوئ!
اسلام د عمل دين دی، بلکې اسلام سراسر عمل دی.

له فيسبوک څخه

رهبری هستریک

مصطفی عمرزی

سخنرانی ها، فلم ها و تصاویر زیاد دکتور غنی را دیده ایم. او در اکثر آن ها، به عنوان شخص عصبی مزاج، پرخاشگر و تندخو به نظر می رسد. بخشی از این کنش های رییس جمهور، اگر به اثر برداشت او از مسایل است، اما اکثراً ناشی از طبیعت او می باشد. دکتور غنی، قبل از این که در زمینه ی حاکمیت حامد کرزی شناخته شود، اصلاً محسوس نبود.

داستان ها و بالاخره روایت هایی از شیوه ی برخورد مردی که به اصطلاح تر و خشک را می سوزاند، از اوانی که دکتور غنی در رده های دولتی ظاهر شد، میان همه تبادل می شدند.

وزارت مالیه و ریاست پوهنتون کابل، دو نهادی اند که از کارکرد های دکتور غنی، بیشتر به یاد می ماند؛ هرچند در پوهنتون کابل، مدت زیادی نماند، اما کارنامه ی او در وزارت مالیه، تعداد زیادی را آزرده ساخت. عموماً عصبانیت بی حد دکتور غنی که به اثر درگیری او با بیماری سرطان به وجود آمده، باوجود تداوی، اثرات زیادی بر سلامت جسمی او گذاشته است. افزون براین، مقام تفکر دوم که به گونه ی رسانه یی، همه را غافلگیر ساخت، او را به شخصیتی مبدل می کند تا از هر دو رهگذر، انعطاف نداشته باشد.

اعتماد به نفس بیش از حد که گویا پدیده ی «ابرنخبه» واقع شده است، بسیاری را از تنقیدی حذر داد که بایسته بود دریغ نمی کردند؛ هرچند واکنش دکتور غنی به انتقادات، از مهارت هایی بهره می برد که او را قادر ساخته اند در جو تبلیغاتی، مسایل را منحرف کنند. مثلاً در جواب خبرنگاری که گفته بود قدرت را انحصار کرده است، با نمایش طول و تفصیل دولتی و کمیسیون ها، وانمود می کند که در چنین ساختاری که صدها تن در راس قرار دارند، ادعای انحصار مخالفان، نادرست است.

یکی از اقارب من (مرحوم داکتر لیث نوابی) که بی هیچ شائبه ای از زمانی که دکتور غنی در دومین انتخابات ریاست جمهوری با حامد کرزی، پس از داکتر بشر دوست، کم آورد با او همکاری کرده بود و متاسفانه پس

از رسیدن متفکر دوم به قدرت، در جمع صد ها تن نخبه گانی که در تیم تحول و تداوم با دکتور غنی، صادقانه کمک کرده بودند، در نخست توهین و بعد طرد می شوند، خاطراتی نقل کرده است که روایت های تاسفبار از شخصیت دکتور غنی بودند.

تا زمانی که اشتباهات فاحش دکتور غنی، مستند نشده بودند، کتمان مشکلات جسمی، روانی و صحتی وی، مردم را در ابهام می گذاشت، اما قایل شدن به شرک که در مراسم عاشورا، امام حسین را منسوب به الله کرد و ردیفی از اشتباهات گفتاری که بیشتر جنبه ی مذهبی داشتند، او را به انعطاف اجباری می کشانند. چنان چه آوردم، اعتماد به نفس کاذب، دکتور غنی را در جایی قرار داده بود و می دهد که هیچ کسی را برتر از خودش نمی داند.

اعترافات جان کری، وزیر خارجه ی پیشین ایالات متحده ی امریکا، مبنی بر این که دکتور غنی، تجربه ی سیاسی نداشت، حقیقت تلخ دیگری بود که بسیاری از حامیان او بعداً دریافتند. در چنین اوضاع و زمینه هایی، دکتور غنی با خاصیت هستریک، به فراز و فرود جامعه ی افغانی رو آورد و بدتر از همه، به گونه ای عمل کرد که گویا نیازی به تجربه ندارد.

تلاش کنونی رییس دولت که با تمام توان سعی می کند پروسه ی صلح را مختل کند، جزو گمان هایی بود که بعضی می کردند. عدم برداشت تنقیدات و مخالفت هایی که اکثراً موجه اند، رخ ناراحت کننده ی دیگری ست که دکتور غنی با اغماض به حامیان داخلی، به خصوص قشر تحصیل کرده، با تعیینات افراد گمنام و خارج زده که با منطق زبان انگلیسی، در جامعه ای تحمیل می شوند که اگر استثنائات را کنار بگذاریم، 99 درصد مردم ما در مسایل روزمره ی زنده گی، هیچ نیازی به زبان انگلیسی ندارند.

اوج حالت هستریک دکتور غنی با افزایش صدای او واقع می شود. احساساتی شدن از این منظر، اگر جاذبه ی موقتی ایجاد کند، ثبت و انعکاس رسانه یی آن، به همان میزان تخریش کننده است؛ چه حالت هستریک، مانع تعقل و خوداری های مورد نیاز می شود.

حکومت وحدت ملی که ابتکار دکتور غنی بود، از همان آغاز برای چیز فهمان پیام

داد که متاسفانه این مرد محترم و تحصیل کرده، در ساحه ای وارد شده است که با ظرفیت ها، گذشته و تجربیات او، مصداق کسانی قرار می گرفت که از آغاز انتقادات بر وی، اذعان می کردند گذشته ی کاری او در محدوده های کوچک و بسته ی سیستم غربی که عاری از بوروکراسی های جهان سوم اند، او را از درک دغدغه های عاجز می ساخت که در کشور ما، نیازمند احاطه به تمام نزاکت های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است.

تشنجات هستریک شخصیت دکتور غنی، حالا به همه جای حکومت، سرایت کرده است. آن چه هنوز امید های ما را از او قطع نکرده اند، تقاضای وسعت نظر به مسایل مهم کشور می باشد. تذکرات به جای او که یک هفته پس از کمک های خارجی، سقوط می کنیم یا استقلالیت سیاسی و اقتصادی، لازم و ملزوم اند، عبارت از دشواری هایی ست که در چهل سال بحران، به ملت افغان تفهیم می کنند تحلیل پیچیده گی های روابط با جهان، به میزان تنوع آن، کشور ما را درگیر می کند. بنابراین، بهتر است با حذر از روش های خودکامه که منافع مملکت و مردم را تهدید می کنند، به عنوان کسی که فرصت یافته بود و روزی باید برود، به جریانی کمک کند که به نام پروسه ی صلح در برابر ما قرار دارد.

برخورد های هستریک در برابر منافع مردم که بیش از همه منافع شخصی را لحاظ می کند، ما را وار فاز دیگر بحران خواهد کرد که در هیچ کجایش، فرصت های از دست رفته ی جامعه ی جهانی وجود ندارند.

تداوم هستریک حاکمیت در فضایی که از جغرافیای آن کاسته می شود، چه نوع حکومتی را برجا می گذارد؟ ما در 18 سال حضور جامعه ی جهانی، حتی به حداقل خودکفایی نرسیده ایم؛ اگر درگیر تنازع پس از جامعه ی جهانی شویم، با حاکمیتی تنها می مانیم که ولو دومین متفکر دنیا را داشته باشد، اما شبیه حکومت هایی می شود که تنظیم ها در جنگ های داخلی در چهار گوشته ی کشور، درست کرده بودند.

شرح تصویر:

به باور مردم، دکتور غنی حتی یک عکس هم ندارد که او را در حالت طبیعی نشان دهد.

تور او سپين صنعت

ارواښاد استاد عبدالجليل وجدی

په تېر پېښو...

د سراج الاخبار په دغه گڼه کې له کورنيو او بهرنيو خبرونو سرپرېره د مولوي عبدالروف تمهیدي سرمقاله، د مولوي محمد سرور خان واصف يوه قصیده او ځينې نور مطالب راغلي دي.

له بده مرغه د سراج الاخبار لومړنۍ گڼه وروستۍ گڼه هم شوه. دا گڼه د وخت د مستبد حکومت له خوا تر سختې څارنې او کنټرول لاندې راغله، لکه چې ويل کېدل د هند بریتانوي حکومت د هغې له خپرېدو سره موافق نه و، ځکه يې د سراج الاخبار افغانستان د نورو گڼو د خپرېدو مخه ونیوله. که څه هم د دغه اخبار پېشنهاد د امير حبيب الله خان د صدراعظم سردار عبدالقدوس خان له خوا منظوره شوې ده، خو شرايط داسې وو چې د وخت مستبدو واکمنانو او انگریزانو د دغسې يو اخبار وجود نه شوی زغملای. ددې تر مخې لاندې پټ پټ حرکتونه محسوسېدل، مکر يې کاوه چې يو اخبار به دغه حرکتونه گړندي کړي او ځمکې د مخ تويان ورڅخه جوړولی شي.

د سراج الاخبار افغانستان په بندېدو سره د راج الاخبار افغانستان انجمن تر ځمکې لاندې حرکتونه سره ملگري شو، ځکه خو د دغه انجمن او اخبار يو مهم کار کوونکی مولوي محمد سرور واصف کندهاری د وطن د مشروطه غوښتونکیو د لومړني نهضت په راس کې ودرېد. او د اخبار د چلوونکي او د انجمن د مشر مولوي عبدالروف خان د دوو زمانو څخه د سبا ورځې ښه انقلابيون جوړ شول چې په امانیه دوره کې مهمې دندې ور وسپارل شوې. د سراج الاخبار افغانستان د بندېدو څخه وروسته چې کومه تياره شروع شوې وه، هغه د سراج الاخبار افغاني د جريدې په رايستلو سره له منځه لاړله.

محمود طرزي چې د سراج الاخبار افغانيه په تاسيسولو سره يې په افغانستان کې د عصري ژورناليزم بنسټ ايښی دی، د افغاني ژورناليزم پلار بلل شوی دی. دی د غلام محمد طرزي زوی دی چې هغه په خپله هم ډېر لوی عالم، ليکوال او شاعر و.

د ژورناليزم له نظره متبازر شخصيت هغه څوک وي چې يا يې په خپله لويې پېښې را پيدا کړي وي او يا خو د لويو پېښو په بهير کې لاهو شوی وي. محمود طرزي د همدغسې يوه شخصيت خاوند و، هم يې د لويو پېښو څپې را ولاړې کړې دي او هم د پېښو سېلاب دی په مخه کړی دی.

محمود طرزي يوې عالمې مبارزې او په عين حال کې يوې لالهانده کورنۍ ته منسوب و. دې دواړو خصوصياتو نړۍ د محمود طرزي په مخکې يو غوړېدلی کتاب وگرځوله. حقيقت دا دی چې جهاد او مهاجرت ډېر برکتونه لري چې يوازې د برخې خاوندان ورڅخه ښه گټه اخيستلای شي.

نامتو شاعر او عارف مولانا جلال الدين بلخي رومي او علامه سيد جمال الدين افغاني هم

له هغو مهاجرينو او مبارزينو څخه وو. چې د ښکاره او پټو عالمان ډېر شيان يې د سر په سترگو او د بصيرت په لېمو وکتل او ډېر مهم حقايق ورته کشف شول.

مبارزې او مهارجرتونو محمود طرزي داسې د پوهې، فکر او نظر بصيرت او ابتکاري عمل خاوند وگرځاوه. پوهاند حبيبي د محمود طرزي د ظهور ځينې عوامل شرح شوي او ليکي.

په لومړي گام کې د کورني چاپېريال تر اغېزې لاندې محمد په انگليسي ضد روحيې سره را لوی شو. کورنۍ يې د همدغې هېواد پالونکي روحيې په لرلو سره په ژوند کې نادودو او ستونزو د زغملو جوگه شوه. خپله محمود هم د ژوند تر پايه په انگليسي ضد سياست کې را ولاړ پاتې شو او کله يې هم خپل دغه موډل بدل نه کړ. په دويم گام کې د ځوانۍ دوران د پېښو تاثير هم د هغه د شخصيت په جوړېدو کې د پاملرنې وړ دی. هغه د دنيا په گوټ گوټ کې وگرځېد. د نوې دنيا له نويو پرمختگونو سره اشنا شو او دغه هر څه يې له نژدې وليدل. په دغه وخت کې ترکيبي او عربي ته د اروپا د تمدن نوې نښې نښانې په زياته پيمانه را رسېدلې وې.

د سيد جمال الدين افغاني د افکارو تاثير هم پر محمود د پاملرنې وړ دی. په دغه وخت کې هېواد پال سيد د اسيا د ملتونو ازادۍ ته ملا تړلې وه او د اسلامي هېوادونو د را بېدارولو د هڅو په لړ کې استانبول ته ورغلی و، محمود د خپل پلار د ديوان په قفايدو کې د علامه سيد ستاينې لوستلې وې او پلار يې و استاد يې ملا محمد اکرم هوتک تل د هغه په هکله خبرې اترې ورسره کړې وې. کله چې علامه سيد استانبول ته ورغی نو سردار غلام محمد طرزي خپل زوی محمود له يو ليک سره يو ځای هغه ته ولېږه. محمود له هغه سره محشور شو او د شرق د ازادۍ غوښتونکیو له پېښو سره له نژدې اشنا شو. او د ده په افکارو کې يې نوې سپرغی وځلولی. په خپله محمود ليکي: علامه سيد جمال الدين افغاني د عرفان يو معدن و. زما د اوو مياشتو مصحبت داسې و لکه اويا کاله چې مې سياست کړی وې... هر وينا او هر جمله يې د رسالو او کتابونو د ليکلو غوښتنه کوي...

په دغو کتنو کې د محمود طرزي هغې کرکې لا زياتوالی پيدا کړی چې د انگریزانو د تسلط په وړاندې يې لرله. همدارنگه د هغه خپلې ځانگړې هڅې او د نفس په تکميل کې د هغه تلاش او مجاهدت هم په خاصه توگه د يادني وړ دی. د ځوانۍ په وخت کې په پښتو، دري، اردو، عربي، ترکي او يو څه فرانسوي ژبو پوهېده او په دغو ژبو کې يې له ادبياتو څخه زياته استفاده کوله. او بيا چې د نړۍ په نورو برخو کې وگرځېد، نو په زړه کړو او تجارېو يې نور ډېر څه ور زيات شول.

بايد وويل شي چې د محمود پلار غلام محمد طرزي هم د هېواد يو لوی عالم ليکوال او شاعر و. نوموړی په ۱۲۴۵ هـ ق (۱۸۳۰م) کال په کندهار کې زېږېدلی دی. غلام محمد طرزي د امير دوست محمد خان د دربار په

عالمان او امرآوو کې داخل و. د امير شېرعلي خان د دويم ځل پاچاهۍ په وخت کې د هغه او د دربار تر منځ څه ځانگړي اختلافات پيدا شول. په دغه وخت کې هغه زنداني هم شو، له زندان څخه وروسته يې يو کال د انزوا ژوند تېراوه، د امير عبدالرحمن خان په وخت کې چې د ميوند له اتل (محمد ايوب خان) سره هغه امير جگړه پېښه شوه نو له هغې جگړې وروسته يو شمېر کسان او کورنۍ له هېواد څخه تبعيد شوي، له غلام محمد طرزي سره هم د امير چندان جوړه رانغله. له درېو مياشتو بند څخه وروسته يې له کورنۍ سره يو ځای له هېواد څخه وتلو ته اړ کړ. هندوستان او ورپسې ځينې نورو هېوادونو ته لاړ. غلام محمد طرزي په ۱۹۰۰ م کال کې په دمشق کې ومړ او هماغه خاورو ته وسپارل شو.

په ۱۹۰۰ او ۱۹۰۱ م کلونو کې د محمود طرزي په ژوند کې څه عجيبه حوادث منځ ته راځي. همدغه پېښې د ده په ژوند اغېز کوي. د محمود پلار غلام محمد طرزي له نړۍ څخه سترگې پټوي، امير عبدالرحمن خان مري، محمود لپاره افغانستان ته د راتگ اجازه ورکول کېږي.

د نړۍ په گوټ گوټ کې د محمود گرځېدو د ده په ذهن کې د اصلاحاتو او مبارزې، ولولې زياتې کړې وې. په ډېرو ژبو پوهېدنې، علم او تجربو ددې لپاره زمينه برابره کړه چې امير حبيب الله خان ته يې نوې زمانه په خوب کې ليدله. ناولونه او نور مهم مطالب يې ترجمه کړل او په دې توگه يې دربار ته لاره پيدا کړه او بيا يې هلته خپل مؤثر رول سرته ورساوه.

محمود په غزني کې زېږېدلی و، پلار يې ځکه ورباندې د محمود نوم کېښود چې دی څه نا څه د سلطان محمود غزنوي کردار تر سره کړای شي. پلار يې ښه ارزو درلوده او هغه کاميابه شوه. محمود طرزي که د محمود غزنوي په څېر ښارونه فتح نه کړل، زړونه يې فتح کړل او ذهنونه ته يې لاره وايستله، سراج الاخبار هر چېرته لوستونکي پيدا کړل. د سراج الاخبار لومړنۍ گڼه د هغه په مديريت په ۱۹۱۱ کې (۱۲۹۰ هـ ق) کې خپره شوه. له محمود طرزي سره د سراج الاخبار افغاني په خپرولو کې عبدالهادي داودي (پرېشان) او عبدالرحمن لودين او څو نورو کسانو همکاري لرله.

سراج الاخبار افغانيه چې د ۱۲۹۰ هـ ش څخه تر ۱۲۹۷ هـ ش پورې خپرونې کړې دي: دا خپرونې په لاندې فورمونو کې وې:

۱. خرونه: اخبار دوه ډوله، داخلي او خارجي خبرونه خپرول. بهرني خبرونه له ځينو خارجي منابعو څخه ترجمه کېدل، ځينې به يې د سراج الاخبار د خبريالانو له خوا هم را ټولېدل او يا رالېږل کېدل.

۲. سراج الاخبار غوښتل چې افغانان د نړۍ د نورو ملتونو په علمي او صنعتي پرمختگونو خبر کړي.

۳. سراج الاخبار د ښځو په باره کې هم بېداروونکي او گټور مطالب خپرول. زموږ د

۷. له خرافې دودونو سره مبارزه وشوه.
 ۸. د اعلانونو خپرېدل. د هغو ناولونو په باب زیات اعلانونه چاپېدل چې محمود طرزي ترجمه او چاپ کړي وو.
 ۹. سراج الاخبار د کوچنیانو لپاره د سراج الاطفال د خپرولو زمينه برابره کړه. دغه اخبار د کوچنیانو او زلمیانو د ذهني روزني او سويي د لوړولو او د دوی لپاره د تفریح د بڼې وسیلې په توگه مهم رول درلود.
 ۱۰. په سراج الاخبار افغانیه کې پښتو ژبې او ادبیاتو ته هم د محمود طرزي له خو زیاته پاملرنه وشو. هغه به کله په فارسي ژبه د پښتو ژبې په باب ځینې مقالې ولیکلې او هم یې خپل ځینې همکاران لکه مولوي صالح محمد خان، غلام محی الدین افغان، عبدالرحمن لودین، عبدالهادي پرېشان (داودي)، مستغني او نور .. دې ته وهڅول چې پښتو د معاصر نثر د پیلامې په زړه پورې آثار خپاره شول. د پښتو نظم له اورو څخه ددېوانو او بلاگانو د انعکاس دروند بار لري او د حالاتو د انعکاس لپاره یې غږ ځلانده کړ.

سراج الاخبار افغاني یک اخبار مسلمان است نه انگریزی است نه جرمنی... نه چینی و نه جاپانی... صرف مسلمانان است... در مسلمانان هم محض افغانیست هر چیزیکه میگوید و هر نغمه ایکه می سزاید از نقطه نظر افغانیت میگوید... حی علی الفلاح ای ملت نجیب افغان...
 ۵. د سراج الاخبار اسلامي او افغاني روحيې دغه اخبار د سيمې د نورو ولسونو لپاره هم د حالاتو هنداره او د هیلو ترجمان وگرځاوه. مرحوم پوهاند حبيبي ليکي: سراج الاخبار يوازې د هېواد په دننه کې د هېواد د ځوانانو او مشروطه غوښتونکيو د فکرونو هېښوونکی او خپروونکی نه و. بلکې د هند د ازادۍ د غوښتونکيو خلکو په محافلو کې د ايران په مشروطه غوښتونکيو کې او د مرکزي اسيا په ځوانانو کې چې د خپلسرو مستبدو شاهانو او د استعمار په لمبو کې سوځېدل هم شهرت او محبوبيت لري.
 د جنبش مشروطيت در افغانستان ۱۱۶ مخ.
 ۶. په سراج الاخبار کې تاريخي مسايلو انعکاس ووموند.

هېواد د محرومو بڼو آواز هم د لومړي ځل لپاره د مطبوعاتو په پاڼو کې د سراج الاخبار افغانیه له خو پورته شوی و. ددې اغېزه په را وروسته کې په بڼه ډول ليدل کېږي. د ۱۳۰۰ هـ ش کال د حمل په لومړنۍ نېټه د محمود طرزي د مېرمنې (ا-ر) له خوا د بڼې لپاره د ارشاد النسوان جريدې منځ ته راغله او د بڼو د نهضت لومړنۍ بېلگې را څرگندې شوې.
 ۴. هېواد پالنه، يو بل لوی هدف و چې سراج الاخبار افغاني درلود. له هېواد سره مينه د سراج الاخبار له عمده موضوعاتو څخه يوه وه. سراج الاخبار غوښتل چې د خپل عصر په لب او لهجه خلکو ته د ازادۍ خوښوونې او مبارزې درسونه ورکړي، څو افغانان وکولای شي چې له خپله لاسه ورکړي سياسي خپلواکي تر لاسه کړي. په سراج الاخبار کې د حی علی الفلاح تر عنوان لاندې د محمود طرزي مقاله د اغېزې او نتيجه له مخه د هېواد د مطبوعاتو له مهمو مقالو څخه يوه ده. او په هند کې د انگرېزانو د استعماري حکومت د وخت واکمن تر فشار لاندې راوستل چې د دغې مقالې گڼه سانسور کړي. په مقاله کې راغلي وو چې:

خواله رسنی

اعلیحضرت غازي امان الله خان ناتمام فصل بشپړ کړي، نو واک ته له رسېدو سره سم به یې هغه د ملي رهبرۍ پر سټیج را دېره او تصویر به یې دغه سټیج ځلولی وای.

بیا هم که ده د آزادی د سلمې کلپزې په ویاړ په یوه فرمان کې په دولتي ادارو او اماکنو د خپلو فلمي عکسونو پر ځای د امان الله خان د عکس لگولو فرمان ورکړی وای، بنیایي نیوکو دومره غبرگونونه نه وای را پورته کړي او دده لپاره به د خټو یا اورو پوزه گرځېدلې وای. اعلیحضرت غازي امان الله خان ټولمنلی ملي شخصیت او د آزادی اتل دی، خو له بده بخته له دغه اتل سره د اشرف غني کمپاینې چلند په لوی لاس د ځینو لپاره د تنازع حربه برابره کړې ده.

غازي امان الله خان د تصویر لگولو حکم ورکړی وای، نن به پرې چا دده لخوا د ناوړې گټې اخیستو او کمپاین ته ددغه ملي قهرمان د شخصیت را ټیټولو تور نه وای پورې کړی.
 خو اوس یې د دولت په پیسو د بیت المال په امکاناتو د آزادی د سلمې کلپزې په پلمه د غازي امان الله خان له عکس سره د خپل عکس لگول له ملي ارزښتونو سره د سياسي لوبو تر ټولو خندنی ډرامه رامنځ ته کړې وه.
 که ده په رښتیا غوښتلی یا غواړي د

د شخصیت ټپنه

دا کار باید پخواني ولسمشر حامد کرزي کړی وای. خو چې ویې نکر د سياسي گټې اخیستو هڅه یې هم چا ونشوای لیدلی. د شخصیت کېش همدې ته وایي، ټپنه همدغسې یو استبداد دی!
 که محمد اشرف غني پښځه کاله د مخه واک ته له رسېدو سره سم په یوه فرمان کې په ټولو دولتي ادارو کې د خپل عکس پر ځای د آزادی د ملي اتل اعلیحضرت

په کومو سترگو؟

ع. کرلانی

کله چې ولسونه پر واکمنو او سیاستوالو باور له لاسه ورکړي او حکومت ورته د تگانو باندې وېرېږي، عمومي باورونه له زیان سره مخامخېږي، نور نو د ژمنتیا مزي مضبوط نشي پاتېدلې.

د مغزونو فرار له همدې ځایه سرچینه نیسي، له هېواده د بشري ځواک تېښته همدلته زور اخلي.

کله چې په کمپاین کې درواغجن شعارونه، لکه د واک په لومړیو شپږو میاشتو کې د یو میلیون کاري فرصتونو موندل، په ځوانانو کې مصنوعي هیلې له سربونو سره مخامخ کړي، د کار- روزگار لمن نوره هم ور ټوله کړای شي، د باور کرکېچ خپل اوج ته رسېږي.

عام افغانان پرېږده، ناباوري دومره غورېدلې چې د مالوماتو له مخې د غني حکومت درېوو وزیرانو، یوولسو والیانو او لسگونو معینانو، رئیسانو او سرکاري مقاماتو له بي خرته ډالري امتیازونو سره سره لوېدیځ ته د پناه اخیستو جعلی دوسیې چمتو کړي دي.

دغه بحران دومره غورېدلې چې ځوان قشر د ژوند په بیه په مرگونو لارو له هېواده په وتلو ځانونه اړ کوري چې یو شمېر یې پر دغو لارو خپل ژوند له لاسه ورکوي.

غني به خاورې کېدوال را ستانه کړي!!

د شوروي تېري پر مهال له هېواده د تېښتې لړۍ دومره نه وه غورېدلې، لکه په تېرو پېنځو کلونو کې یې چې زور اخیستی دی.

هغه ټیم یا شخص چې له لاسه یې په لکونو هېوادوال په وتلو اړ دي په کومو سترگو له خلکو د بیا انتخاب او رایې هیلې پاللی شي.

همدا د سپین سترگی او بې حیايۍ انتها ده!!

جرات که د بی حیايۍ انتها؟!!

د سپین سترگی او زړه وړتیا توپیر د بې حیايۍ او جرات تر منځ فرق څومره او په څه کې دی، کومه پیمانې شته چې د دغه توپیر کچه مالومه کړای شي.

غني چې په کومه کچه دولتي امکانات او بیت المال په ټاکنیز کمپاین کې په څومر بېدردي او بې توپیری کاري، زړوتیا ده که سپین سترگی؟

د پوځي چورلکو، دولتي مقام، او بیت المال د ده بې خرته استفاده جرات گڼل کېدای شي که د بې حیايۍ انتها؟!!

د درواغو گوډي، که د غني رسوايي او بربادي!

اشرف غني څو ځله په کمپاینې غونډو کې پر خلکو غږ کړی:

«تاسي ووايئ! چې ما چاته بده خبره کړې، چاته مې کنځل کړي؟!»

ددې مانا دا ده چې دی د بدو خبرو او کنځلو حق او صلاحیت ځانته خوندي گڼي- بدې خبرې او کنځلې د ولسمشر له واکونو او صلاحیتونو پېژني، خو چې نه یې دي کړې، دا یې گویا پر خلکو احسان دی؟!!

که نه څوک به ولې بدې خبرې یا کنځلې کوي او هغه هم ولسمشر...

غني دومره کنځلمار را ټول کړي چې ذکر و فکر یې پر کنځلو ولاړ دی. هره ورځ د کنځلو نوې بڼه، ټکي او لغتونه را باسي، د کنځلو او فحش د نوې پرمینالوژۍ په ایجاد پسې لگېدلي دي چې د کنځلو گوډي یې تش شي نورو اېلتو ته مخه کړي... د افواهااتو په خپرولو پسې ولگي، د مستعارو نومونو، جعلی خبرو او اکاونټو تر شا لکه غله پټ اوسي.

په ظاهر کې به غني ته دغه درواغ پخپله گټه تبلیغات برېښي، خو په حقیقت کې د درواغو دغه گوډي د غني د رسوايي، ناکامۍ او بربادۍ لپاره بس دي، بل چاته د ستومانۍ اړتیا نه لیدل کېږي.

دوی وايي، د ډاکتر عبدالله لاس تش دی د کمپاین لپاره ورسره پیسې او منابع نشته!! ددې مانا دا ده چې ډاکتر عبدالله غبن، درغلي او کرپشن نه دی کړی، تدارکات یې په بډه نه دي وهلي، بیت المال یې نه دی لوټلی، پیسې به یې له کومه کړې وي؟!!

ډاکتر عبدالله نه له پاکستان سره پر کرښه د اغزن تار معامله کړې او نه یې د شا لخوا د پي. ټي ایم په خنجر وهلو دغسې یوې بې ننگۍ ته غاړه ایښې ده.

نه یې د جي. ایچ. کیو په درشل تندي سولولی او نه یې آی. ایس آی ته پر سجده سر تیت کړی.

نه یې له مخابراتي کرېډېټ کارتونو وهلې، نه یې ټکس او مالیات خپل کمپاینی حساب ته لېږدولي، که ووټ او رایه په پیسو او بهرني ملاتړ وي، ډاکتر عبدالله یې ښايي ونه لري، خو که د خلکو په خوښه، زور او اراده وي، بیا ډېرې لارې لږ ولاړې!!

ښاغلي غني د پکتیا مرکز گردېز کې د بیت المال په امکاناتو خپلې کمپاینې غونډې ته وویل:

«وزیرانو، کابینې او چارواکیو پکیتاوالو ته درواغ ویلي، جفا یې ورسره کړې، د پکتیا حق یې خورلی، د مور او میرې چلند یې ورسره کړی، د درواغو وعدې یې ورسره کړې وې». درواغ له کبیره یا سترو گناوو څخه دي. ظاهر ته په کتو غني پخپلو وزیرانو د درواغو، وعده خلافیو او جفا تور پورې کړی، خو په

حقیقت کې یې خپله لمن پر سره اړولې ده. ده غوښتل پخپلو ملگريو او وزیرانو ددغو تورو په لگولو ځان تېر او د خلکو له احساساتو سره د لوبو نوې پاڼه را واړوي، خو خلک پوښتنه کوي چې ددغې درواغجنې، وعده خلافې او جفا کاري کابینې مشري د چا پر غاړه وه؟!!

چا یې یو په بل پسې پر سینو د صداقت مډالونه ټومبل؟!!

دا ضمانت څوک ورکولی شي چې د غني کابینه به بیاځلي له درواغجنو، وعده خلافو او جفا کارو پاکه اوسي؟!!

غني د ولسمشر- او لکه دی چې وايي، اعلی سر قوماندان- په توگه د خپلو وزیرانو د وعده خلافیو، درواغو او جفاوو پر او مسوول دی! دده یاده وینا په حقیقت کې پخپلو درواغو، وعده خلافیو او جفاوو دده خپل اعتراف او گواهي ده!

په شریعت او عرف دواړو کې اعتراف د مواخذې اصل گڼل کېږي!

د سلاکار ناپوهي او ناخبري، که د اشرف غني د پالیسۍ عکاسي؟!!

هېوادونه خپلې ملي ترمینالوژۍ ته د ثابت حقیقت په سترگه گوري، په رسمي څرگندونو او دريځونو- ان نا رسمي ناستو کې- ورته خپله ژمنتیا له پامه نشي غورځولی.

په سیاست کې هر لفظ او لغت خپله ځانگړې مانا لري- یوازې په لویو سیاسي تعاملاتو کې نه- په عام ژوند او د عوامو په کچه هم د لفظونو، ټکو او اصطلاحاتو توپیر څرگند دی.

وخوره، ونخره، مور شوې، ډک شوې، ښايي په یوه مانا وکارېږي، خو د مفهوم توپیر یې څرگند دی.

ډیورنډ لاین، پوله نه ده، کرښه ده، د څلورم ټولگي زده کوونکي هم پدی پوهېږي چې لاین کرښې ته وايي...

بیا دا یوه ټپلې کرښه ده، اوس که د اشرف غني سلاکار را ولاړېږي او پخپلو ارشاداتو کې هغه پوله او سرحد یادوي، ددې مطلب څه کېدای شي؟!!

د سلاکار ناپوهي او ناخبري، که د اشرف غني د پالیسۍ عکاسي؟!!

د ښاغلي غني ارشد سلاکار ضیاء الحق امرخېل دوې ورځې وړاندې امریکا غږ اشنا ټلوېزیون ته پخپلو خبرو کې اوه ځلې ټپلې کرښه پوله یاده کړه.

امرخېل په رښتیا دومره خپله، گوسفندي او ناخبره دی، که د غني پالیسي دغه لوري ته اوبښې ده؟!!

له اغزن تار وروسته پاکستان ته د اشرف غني بله ډالۍ!

لطیف پدرام یوازې نه دی.

د پاکستاني او هندي کشمیر تر منځ وېش ته به چېرې کوم پاکستاني له سرکار تر اپوزیسیون او عام وگړي پوله یا سرحد ونه وايي، بلکې د کنټرول لاین په نامه یې یادوي، زموږ ښاغلي د پاکستان په مینه کې څومره ډوب را وځي؟!!

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**